

Östgöta Kräftprojekt

Information 1, april 2003

Information från Östgöta Kräftprojekt

Här kommer nu den första informationen till de som har anmält att man önskar följa verksamheten i Östgöta Kräftprojekt. Denna rapport skickas ut till 58 personer/företag med elpost, och därtill 65 med snigelpost. Vet ni om ytterligare personer som önskar få denna information, tar jag gärna emot anmälan om detta. Lättast och billigast är det med elposten förstås.

Verksamheten har detta första halvår bedrivits ganska extensivt, då syftet inledningsvis har varit att etablera kontakter och sprida information. Förutom att jag har varit ute på en hel del möten och informerat kring kräftor och kring projektet, har jag också träffat de forskare och sakkunniga i landet som arbetar med kräftor.

Vad vet vi?

Småkräftor

Vi hör att många pratar om, och är bekymrade för att det tycks bli mer och mer småkräftor. Hur det är med detta, är mycket svårt att bedöma. Det är fullt möjligt att det faktiskt blir mer småkräftor, men det kan ha olika orsaker. Därför måste vi skaffa oss en klar och gemensam grund att stå på när vi pratar om småkräftor. Därför vill jag göra följande påståenden:

- Σ När vi pratar om ”småkräftor” måste vi bestämma vad vi menar med små kräftor. Jag föreslår härmed att kräftor som inte nått 10 cm från nosspets till stjärtpets är att betrakta som små kräftor.
- Σ När vi pratar om kräftor, deras storlek och deras antal, måste det finnas ett nedtecknat underlag i form av noteringar från mätningar och antal av kräftorna. Med denna absolut nödvändiga information måste vi också ha antal kräftburar, så vi kan bedöma fångst per bur, samt kön. Därtill anteckna datum. Med andra ord måste fisket dokumenteras, för er egen del, och för att någon annan ska kunna hjälpa er att bedöma förhållandena.
- Σ När vi pratar om att det blir mycket småkräftor, måste vi skilja på om det blir mer småkräftor, samtidigt som mängden stora kräftor minskar. Efter två fina, långa somrar som vi nu har haft, har det blivit en mycket fin förnygring och yngelöverlevnad. Därför blir det många små kräftor i burarna. Men vi måste samtidigt se hur många stora det finns. Vi vill veta om det **absoluta antalet** stora minskar, inte om **andelen** minskar.
- Σ Vi måste komma ihåg att alla organismer följer samma mönster när de växer till. Först ökar de allt fortare i antal, därefter ”toppar” de vad gäller antal. Därpå faller de tillbaka lite grand för att mer eller mindre stabilisera sig på en något lägre nivå. Det är alltså helt naturligt att kräftorna efter en mycket stark tillväxtfas, faller tillbaka lite. Efter hur många år detta inträffar, är däremot svårt att säga. Däremot ska inte tillväxt och antal sjunka år efter år.
- Σ I ett kräftbestånd i balans ska man aldrig räkna med att få mer än kanske 30 % stora kräftor. Det är helt naturligt, och nödvändigt, att det finns mycket små kräftor.

- Σ Kräfftångstens sammansättning påverkas kraftigt av vilken kräftbur man använder. Alla burar har sitt värde, de kan vara rymningssäkra, lätt att ta med i båten, billiga, eller annat. Men de fångar olika stora kräftor olika bra! Finmaskiga burar ger följaktligen mer små kräftor.
- Σ Det har stor betydelse när under säsongen vi fiskar kräftor. Därför är det viktigt att även noga notera fiskedatum. Likaså måste vi veta om uppgivna fångstnoteringar avser ett vatten som redan är fiskat samma år, eller om det är förstafisket.
- Σ Kräfftångsterna varierar ganska mycket mellan åren. Orsakerna till detta är flera. Om sommaren har varit kall och kort, mognar kräftorna sent. De har inte heller hunnit byta skal så många gånger, som under en lång varm sommar. Därför blir det lite färre kräftor det året i fisket. På samma sätt leder en trist sommar till dålig yngeltillväxt, och därmed dålig yngelöverlevnad påföljande vinter. När denna årsklass blir fångstbar några år senare, så kommer den ju att fortfarande endast vara måttlig. Hur stor denna naturliga mellanårsvariation är, vet vi idag mycket lite om.

Efter vintern

Nu närmar vintern sig sitt slut. Vi har på många håll haft omkring fem månader med istäcke, och därtill mycket låga vattenflöden. Vid dessa förhållanden finns det alltid risk för syrgasbrist under vintern, också kallat kvalm. Risken är störst i små, grunda, näringsrika vatten, alltså ofta dammar. Kontrollera nu när isen har gått om det finns döda kräftor längs stränderna.

Kräftpest

Vi vet att flodkräftor alltid dör om de drabbas av kräftpest. Vi vet också att signalkräftor alltid (nästan) är bärare av kräftpest. Signalkräftorna mår normalt inte dåligt av detta. De är anpassade. Både signalkräftan och kräftpesten har sitt ursprung i Nordamerika. Men om signalkräftorna stressas av något, dåligt vatten eller annat, kan de mycket väl dö av kräftpesten.

Kräftpesten ser ut som svarta fläckar på kräftan. Det påminner om hur man kan tänka sig att det skulle se ut om man brände med en cigarettfimp. Sådana svarta fläckar ser man ofta på ben, och på andra ställen på kräftan där de fått skador. Normalt läker det ut på signalkräftorna.

Om ni säljer kräftor till folk långt bortifrån, eller till någon som ni vet ska plantera ut dem, fråga då om de är absolut säkra på att det inte finns flodkräftor i närheten. För utplantering krävs ett tillstånd. De allra flesta kräftpestutbrotten numera på flodkräftor beror på olagliga och okunniga utplanteringar av signalkräftor i vattnet. Har signalkräftor kommit ut i ett vattensystem, kommer där aldrig någonsin flodkräftor att kunna återkomma! Du som säljare har inte det juridiska ansvaret för var köparen gör av sina kräftor. Men du bör ha ett moraliskt ansvar för att inte skada uppstår på ett intakt flodkräftbestånd. Det senaste året har flera flodkräftvatten i Värmland slagits ut på grund av att folk har tagit med sig signalkräftor hem från fisket i Vättern. Något sådant får egentligen bara inte ske!!!

Vad pågår just nu?

Ni undrar förstås vad jag har gjort sedan projektet startade. Till projektet finns en projektplan, och jag vill påstå att till allra största delen följer vi den. Inledningsvis har det handlat om att få ut informationen om att projektet finns. Ni som får detta i er hand är exempel på att jag lyckats. Därtill har jag skrivit några artiklar kring projektet.

Jag har också träffat Fiskeriverkets rådgivande grupp kring sötvattenskräftor. Jag har en permanent plats i gruppen, och har på senaste mötet informerat om detta projekt. Östgöta Kräftor är idag det största och det första projektet inriktat på att utveckla kräftor som resurs. Jag har också träffat Vätterns fyra länsfiskekonsulenter, samt forskare från Lunds Universitet, för att diskutera kräftor i allmänhet och Vätterns kräftor i synnerhet.

Därtill har jag samrått med några andra kräftexperter inom den offentliga förvaltningen. Jag har också deltagit på ett antal möte i länet för att sprida information. Ett antal artiklar för att sprida informationen har också skrivits.

Det som står närmast på dagordningen är att jag ska få hjälp av en av mig utsedd referensgrupp att bedöma att vi arbetar rätt och optimalt till nytta för länet. Det är också dags att planera för att lägga ut de provytor som vi vill ha i ett antal vatten. Detta sker i samråd med berörda fiskerättsägare. Dessa ombeds att fiska sina kräftor efter ett speciellt program, där projektet ersätter för arbetstid och utebliven fångst. Dessa provytor ska sedan ligga under hela projektiden, alltså tre höstar, för att vi ska kunna följa och förstå vad som är naturliga variationer, och hur olika fisketryck kan tänkas påverka kräftorna. Som hittills sagts, kommer Länsstyrelsen i Jönköpings län att arbeta för att likadana provytor även läggs ut där. Det är värdefullt även för Östergötland. Vi får då ett ännu bättre jämförelsematerial.

Vad pratar alla om?

Småkräftor är förstås en aktuell fråga. Därtill har man allt mer på fvo-stämmor, i länet, såväl som på andra håll, strävat mot att föreningarna inte behöver och inte har juridisk täckning för att fatta begränsande beslut kring hur medlemmarna fiskar sina kräftor. En förening får endast besluta om inskränkningar i medlems fiske av fiskevårdande skäl. Men dessa skäl måste vara mycket tydliga och dokumenterade. Och för kräftor har jag mycket svårt att se vilka skäl det skulle kunna vara.

Alltså finns det ingen grund för att kollektivt besluta om fiskestart, minimimått, antal burar eller när man får fiska. Hur en medlem fiskar sina kräftor påverkar inte någon annans fiske, då kräftor är nästan helt stationära. Om någon medlem protesterar över ett sånt beslut, kan det rivas upp. Kontakta mig om ni vill veta mer. Men det måste göras snarast efter stämman! Jag bistår redan i drivandet av ett antal sådana ärenden, fast inte för dagen i Östergötland.

Större ägare har allt att vinna på att skifta ut sitt fiske ur en oskiftad by. Är fisket oskiftat kan man inte utnyttja sin andel genom att arrendera ut fiske eller ta med alltför många nära och kära, utan att göra intrång på övriga bydelägare.

Detta är alltså en fråga enbart för byn, inte för ett fiskevårdsområde. Vi driver idag flera utskiftningar. Och ganska många har redan gjorts framgångsrikt i Östergötland. Kontakt mig om ni vill veta mer.

Övrigt

Det finns ett kräftprojekt till i landet. I Värmland, Dalsland och en del av Norge drivs projekt Astacus. Namnet kommer från flodkräftans vetenskapliga namn. Syftet med detta projekt är att skydda flodkräftorna, och att utveckla dem som en resurs. Projektet har i dagarna fått nya medel för att fortsätta sin verksamhet. Undertecknad är ansvarig för Värmland. Material framtaget i detta projekt kommer snart att finnas att tillgå till nytta även för Östergötland.

Det finns intresse från flera håll i landet att köra liknande projekt som detta. Det vore värdefullt för kräftnäringen om så skedde. Det finns stora samordningsvinster att göra, om man samverkar. Hela projektplanen finns att tillgå, vid behov.

I Örebro stad kommer vi under kräftsäsongen att på stan visa en utställning om kräftan och dess betydelse.

Undertecknad har tillsammans med kollegor under vintern skrivit en bok om kräftor, i ett kulturhistoriskt perspektiv. Den beräknas finnas ute till kräftsäsongen.

Detta var allt för nu. Hör gärna av er om ni har frågor eller synpunkter. Tills dess önskar jag er alla en Glad Påsk, där jag tror ni kommer att äta mycket skaldjur, i form av påskägg!

Björn Tengelin

Örebro läns Hushållningssällskap
Box 271

SE-701 45 ÖREBRO

SWEDEN

tel: + 46 (0)19-603 27 15

Mobile: 070-329 17 93